

Stabdykime tuberkuliozę, kol nesusergome

Kiekvienais metais kovo 24 dieną Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) sprendimu minima Pasaulio tuberkuliozės diena, kurios tikslas – informuoti apie tuberkuliozės profilaktiką ir naujausius gydymo būdus. 2013 m., kaip ir 2012 m., šios dienos šūkis – „Stabdyk tuberkuliozę, kol aš gyvas!“.

Kas yra tuberkuliozė?

Tuberkuliozė (TB) – tai užkrečiama infekcinė liga, kurią sukelia tuberkuliozės mikobakterijos. Jos dažniausiai pažeidžia plaučius. PSO tuberkuliozę paskelbė pasauline problema, nes kas trečias pasaulio gyventojas yra užsikrėtęs tuberkuliozės sukėlėju. Dažniausiai tai latentinė tuberkuliozės forma. Jei žmogaus imunitetas yra stiprus ir pakankamas, jis paprastai nesuserga tuberkulioze. Tačiau dešimtadalis žmonių, kurių silpna imuninė sistema, – suserga. Jei tuberkuliozė negydoma ar gydoma netinkamai, ji gali būti mirtina. Kasmet Europos regione nuo tuberkuliozės miršta 44 tūkst. žmonių.

Kaip tuberkuliozė plinta?

PSO regioninis biuras Europoje nustatė, kad per metus visoje Europoje tuberkulioze suserga apie 380 tūkst. žmonių (daugiau kaip 1000 kiekvieną dieną), o serga daugiau kaip 500 tūkst. 2011 m. duomenys rodo, kad bendras tuberkuliozės atvejų skaičius per metus sumažėjo 5 proc. Net 87 proc. tuberkuliozės atvejų užregistruojama Europos regiono rytinėje dalyje (18-oje šalių). Taip pat nustatyta, kad net 16 tūkst. visų užregistruotų atvejų sudarė ekstrapulmoninė tuberkuliozės forma.

Pagrindinis tuberkuliozės infekcijos šaltinis yra atvira plaučių tuberkulioze sergantis žmogus. Ligonis kosėdamas, čiaudėdamas, dainuodamas ar juokdamasis į aplinką išskiria mikobakterijų. Vienas sergantis kasmet gali užkrėsti 10–15 sveikų žmonių, iš kurių suserga 10 proc. Pagrindiniai tuberkuliozės simptomai: kosulys, atkosėjimas su skreplėmis ir krauju, skausmas krūtinėje, silpnumas, naktinis prakaitavimas, svorio kritimas, karščiavimas.

Didžiausią riziką susirgti šia liga turi sergančiojo šeimos nariai, bendradarbiai, kurie ilgą laiką su juo bendrauja. Apie pusę naujų susirgusiųjų tuberkulioze sudaro benamiai, kaliniai, migrantai, sergantieji AIDS ir kitomis lėtinėmis ligomis (cukriniu diabetu, vėžiu, inkstų ligomis). Medikams didžiausią susirūpinimą kelia vaistams atsparios ligos formos – per metus Europos regione 78 tūkst. žmonių suserga vaistams atsparia forma, iš kurių ši forma diagnozuojama tik 30 tūkst., o sėkmingai gydoma vos 50 proc. ligonių.

Pagal Higienos instituto duomenis Lietuvoje buvo užregistruoti: 2007 m. – 1 977 (absoliučiais skaičiais) tuberkuliozės atvejai, arba 58,6 iš 100 tūkst. gyv.; 2008 m. – 1892 (absoliučiais skaičiais) tuberkuliozės atvejai, arba 56,3 iš 100 tūkst. gyv.; 2009 m. – 1677 (absoliučiais skaičiais) tuberkuliozės atvejai, arba 50,2 iš 100 tūkst. gyv.; 2010 m. – 1573 (absoliučiais skaičiais) tuberkuliozės atvejai, arba 47,9 iš 100 tūkst. gyv.; 2011 m. – 1 532 (absoliučiais skaičiais), arba 47,6 iš 100 tūkst. gyventojų.

Tuberkuliozės profilaktika

Pasak PSO, tuberkuliozė yra viena pavojingiausių ir brangiausiai kainuojančių infekcinių ligų. Jos gydymas gali užtrukti nuo šešių mėnesių iki kelerių metų. Kadangi mikobakterijos yra vienos iš atspariausių bakterijų (100 laipsnių temperatūroje nežūsta net 5 min., žmogaus skrepliuose lieka gyvybingos apie 10 mėn.), todėl reikia taikyti efektyvias profilaktines ir gydymo priemones.

Pagrindinė kova su tuberkulioze turi vykti trimis pagrindinėmis kryptimis:

- infekcijos šaltinio išaiškinimas,
- plitimo kelių nustatymas,
- sergančiojo gydymas.

PSO siekia iki 2015 m. tuberkuliozės plitimą ir mirčių nuo jos skaičių sumažinti perpus, todėl būtina:

1. Taikyti tiesiogiai kontroliuojamo tuberkuliozės gydymo strategiją (TKTGS), kuri vadinama DOTS (angl. *directly observed treatment, short course therapy*).
2. Peržiūrėti ir pakeisti asmenų, sergančių atvira tuberkulioze, kai kyla pavojus paties sergančiojo bei visuomenės sveikatai, priverstinio hospitalizavimo tvarką.
3. Kokybiškai gydyti tuberkuliozę ligoninėse iki visiško pasveikimo.
4. Profilaktiškai tikrinti dėl tuberkuliozės žmones, dirbančius maisto gamybos, sveikatos priežiūros, vaikų mokymo ir auklėjimo bei paslaugų teikimo gyventojams srityse.
5. Profilaktiškai skiepyti naujagimius ir kūdikius BCG vakcina nuo tuberkuliozės (apsaugo juos nuo sunkių tuberkuliozės formų).
6. Pagal Sveikatos apsaugos ministerijos nustatytą tvarką 7 metų amžiaus vaikams ir rizikos grupių vaikams atlikti tuberkulino (Mantu) testą. Teigiamas testas reiškia, kad žmogus yra infekuotas tuberkulioze.
6. Laikytis darbo ir poilsio režimo, sveikai maitintis, stiprinti imunitetą, dažnai valyti patalpas drėgnuoju būdu, jas vėdinti.
7. Gerinti gyvenimo sąlygas – mažinti nedarbą, skurdą, narkotikų, alkoholio vartojimą.
8. Tuberkuliozės židiniuose kokybiškai atlikti baigiamąją dezinfekciją.

Informaciją pagal Pasaulio sveikatos organizacijos medžiagą ir kitus šaltinius parengė
Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro Sveikatos mokyklos
Metodinės pagalbos ir strategijos formavimo skyriaus visuomenės sveikatos
Administratorė Liucija Urbonienė

Daugiau informacijos:

- [Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2013. Stockholm, ECDC, 2013](#)
- [Global tuberculosis report 2012. Geneva, WHO, 2012](#)
- [Roadmap to prevent and combat drug-resistant tuberculosis. Consolidated Action Plan to Prevent and Combat Multidrug- and Extensively Drug-resistant Tuberculosis \(M/XDR-TB\) in the WHO European Region 2011–2015](#)
- [Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2011](#)

- [Tuberculosis \[web site\]. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2013](#)